

1. Шутлів Д. С. Правовідновлювальні заходи примусу у бюджетно-правовому регулюванні. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія Право. №2(14), 2016. С. 119.
2. Сікорська І. А. Правова відповідальність за порушення бюджетного законодавства: дис. канд. юрид. наук. Ірпінь, 2004. С. 91.
3. Касьяненко А. М. Фінансова відповідальність за порушення бюджетного законодавства: дис. канд. юрид. наук. Ірпінь, 2015. С. 28.
4. Касьяненко А. М. Фінансова відповідальність за порушення бюджетного законодавства: дис. канд. юрид. наук. Ірпінь, 2015. С. 24.

Крамаренко Юрій Миколайович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

БАЛАНС ПРАВОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ЯК ЗАПОРУКА ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Проголошуючи в Основному Законі Україну як демократичну, соціальну та правову державу, в якій «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю» [1], державою взято на себе зобов'язання щодо створення відповідних органів влади та правових механізмів, котрі втілюють ці прагнення у життя. У відповідності до ч.1 ст.1 Кримінальний кодекс України має своїм завданням «правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам» [2]. Завдання кримінального провадження також спрямовуються до реалізації вищевказаних конституційних норм і, відповідно до ст.1 Кримінального процесуального кодексу України, ними є «захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура» [3].

Як видно із вказаних норм, учасники кримінального провадження не мають і не можуть мати жодних привілеїв у порівнянні один з одним, щодо захисту та охорони прав, свобод та законних інтересів. В цьому сенсі вважаємо доречним розглянути окремі правові можливості потерпілого, в т.ч. цивільного позивача, як учасника кримінального провадження, та їх співвідношення з правовими можливостями особи, яка ймовірно порушила його права, тобто підозрюваного, обвинуваченого.

З огляду окремих показників діяльності судових та правоохоронних органів за останні 5 років [4; 5], які наведені у таблиці, можна стверджувати, що кожного року потерпілими у кримінальному провадженні визнається у середньому вдвічі більше, ніж вручається повідомлень про підозру і майже в 4-6 разів більше, ніж осіб, яких засуджено у вчиненні кримінального правопорушення.

**Окремі показники діяльності правоохоронних органів та суду
за 2015-2019 роки**

	2015р.	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.
Обліковано кримінальних правопорушень	565182	592604	523911	487133	444130
Кримінальні правопорушення, у яких особам вручено повідомлення про підозру	188099	159480	198477	191856	171691
Кримінальні правопорушення, за якими провадження направлені до суду з обвинувальним актом	163795	138333	176919	173257	154585
Усього осіб, які потерпіли від кримінальних правопорушень	412689	444617	374238	344780	301792
Усього засуджених осіб	94798	76217	76804	73659	-
Усього виправданих/неосудних	306/755	314/633	311/657	140/653	-
Осіб, справи у відношенні яких закрито судом/ з них, у зв'язку з примиренням винного з потерпілим	18316/3143	16791/2902	19654/3010	22411/2980	-
Перебувало кримінальних справ (проваджень) у місцевих загальних судах	159074	151530	178885	196521	-
Провадження в яких закінчено у місцевих загальних судах	123996	104246	111288	112081	-

Статистичні дані дають можливість припускати, що лише незначна частина кримінальних проваджень закінчуються справедливою сатисфакцією в межах розумних строків. Таку ситуацію підтверджує і приклад справи № 910/7960/18 за позовом «Часовий салон «Кристал» до Головного управління Державної казначейської служби України та прокуратури міста Києва про стягнення понад 29 млн грн [6]. Примітним тут є те, що при початковому зверненні із позовом у прядку кримінального судочинства, врешті решт позов було заявлено та розглянуто в порядку господарського судочинства із винесенням рішення про його задоволення на суму понад 25 млн грн. В остаточному рішенні від 07.08.2019 року, котре винесено через більше ніж чотири роки з часу визнання цивільним позивачем, Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду зазначив: «На даний час кримінальна справа за кримінальним провадженням № 42014100060004510 перебуває у Печерському районному суді на стадії підготовчого провадження, тобто, по теперішній час так і не прийнято вироку суду з приводу кримінального правопорушення вчиненого посадовими особами органів прокуратури, внаслідок протиправних дій яких було завдано шкоди позивачу» [6].

З огляду судової практики та тексту рішень по вказаній справі, такий позитивний для цивільного позивача перебіг подій скоріш за все є виключенням, яке стало можливим за певних фактів і обставин, ніж правилом, що буде придатним для подальшого застосування у схожих випадках.

Стосовно можливості відшкодування шкоди потерпілому слід звернути також увагу на наявність у чинному Цивільному кодексі України норми, яка передбачає можливість компенсації шкоди потерпілому (фізичній особі) за рахунок Державного бюджету України у випадках та порядку, передбачених законом (ст.1177 ЦК) [7]. Проте, сьогодні правовий механізм її реалізації в чинному законодавстві відсутній.

З огляду процесуальних можливостей впливу на процес зібрання доказів та прийняття рішень уповноваженими особами, інструментарій потерпілого також є незначним. Незважаючи на дискусії, що точаться у правовій спільноті з цього приводу [8], питання набуття потерпілим статусу сторони кримінального провадження з відповідними повноваженнями, можливий лише у випадку відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення згідно із ст.340 КПК України. На особливості застосування правових норм з цього приводу та неврегульованість правових механізмів зазначено і в постанові Великої Палати Верховного Суду від 26.06.2019 року по справі № 404/6160/16-к [9].

З огляду на зазначене, потерпілий у кримінальному провадженні фактично позбавлений можливостей щодо звернення з клопотаннями про тимчасовий доступ до речей і документів чи про проведення експертизи, або ж самостійно залучити експерта під час досудового розслідування. Вказані заходи він може застосувати лише опосередковано через відповідні дії та рішення сторони обвинувачення шляхом звернення до уповноважених осіб із відпові-

дними клопотаннями.

Таким чином можна констатувати, що обсяг правових можливостей потерпілих у кримінальному провадженні є неспівмірно обмеженим у порівнянні із підозрюваним або обвинуваченим, що, в свою чергу, не відповідає меті Конституції України та завданням кримінального та кримінального процесуального законодавства. Відсутність належного орієнтування чинного законодавства на захист і охорону прав, свобод та законних інтересів осіб, які проявляють правомірну поведінку, призводить не тільки до правової невизначеності з огляду їх очікувань, але й до негативного зміщення моральних орієнтирів у всьому суспільстві.

1. Конституція України від 28 червня 1996 року
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

4. Статистична інформація про стан злочинності та результати прокурорсько-слідчої діяльності. Офіційний сайт Генеральної прокуратури України.
URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>.

5. Судова статистика. Офіційний сайт судової влади.
URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/.

6. Єдиний державний реєстр судових рішень.
URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83537959>.

7. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року URL:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

8. Процесуальний статус потерпілого у кримінальному процесу: як в законі і на практиці. URL: https://ukrainepravo.com/scientific-thought/legal_analyst/protseualnyy-status-poterpilogo-u-kryminalnomu-protseesu-yak-v-zakoni-i-na-praktytsi/

9. Єдиний державний реєстр судових рішень.
URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82885531>.

Кузьменко Анастасія Олексіївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

EURO-ENGLISH – МОВА XXI СТОРІЧЧЯ

Питання диференціації англійської мови виникло ще у минулому сторіччі під час вивчення концепцій регіональних варіантів у всьому світі. Різноманіття англійської мови історично пов'язане з політико-економічною дія-